

УДК 351.861

*В. А. Соколов,
аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою
Національної академії державного управління при Президентові України*

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПАРАДИГМИ АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦІВ- УПРАВЛІНЦІВ У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

V. Sokolov,
Postgraduate student of division of European integration and globalization and management of national security
of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

THEORETICAL ASPECTS OF MODERNIZATION OF THE PARADIGM ANALYTICAL
PROFESSIONAL COMPETENCE-MANAGERS OF NATIONAL SECURITY OF UKRAINE

У статті розглядаються теоретичні аспекти модернізації парадигми аналітичної компетентності фахівців-управлінців у сфері національної безпеки України, а також розкриваються методологічні вимоги до свідомості вказаних фахівців-управлінців з боку безпекового середовища з певними загрозами та викликами. Обґрунтовується теза, що уведення геологістики в навчальні плани підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня магістра за спеціальністю "Публічне управління та адміністрування", відіграватиме виключну роль у вирішенні проблем, пов'язаних із глобалізацією та регіоналізацією сучасного світу, зміною парадигм цивілізації, національної безпеки, міжнародних відносин та війни, а також з іншими викликами XXI століття.

The article deals with the theoretical aspects of the modernization paradigm analytical competence management specialists in the field of national security of Ukraine and discloses methodological requirements for minds of these professionals-managers from the security environment with particular threats and challenges. The thesis that input of geologistics in the curricula of training educational qualification level master's degree in "Public Management and Administration", will play an exclusive role in solving problems related to globalization and regionalization of the modern world, changing paradigms of civilization, national security, international relations and war and other challenges of the XXI century is substantiated.

Ключові слова: державне управління у сфері національної безпеки, аналітична компетентність фахівців-управлінців у сфері національної безпеки, геологістика, філософія професійної освіти в галузі знань "Управління та адміністрування", спеціальність "Публічне управління та адміністрування".

Key words: public administration in national security, analytical competence management specialists in the field of national security, geologistics, philosophy of professional education in the field of knowledge "Management and Administration" specialty "Public Management and Administration".

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ В ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ

В умовах трансформації простору безпеки перед освітньою системою України постає загальна пробле-

ма розробки і невідкладного впровадження нової філософії професійної освіти в галузі знань "Управління та адміністрування", яка б дала надійні методологічні орієнтири для організації ефективної підготовки май-

бутніх фахівців-управлінців у сфері національної безпеки.

Ця обставина й визначає зв'язок загальної проблеми з найбільш важливими науковими та практичними завданнями як безпосередньо у сфері створення і широкого впровадження інноваційних технологій в галузі знань "Управління та адміністрування", так і опосередковано, через інноваційну підготовку фахівців-управлінців у сфері національної безпеки нової генерації, здатних успішно використовувати ці технології.

На підставі аналізу актуальних досліджень і наукових публікацій можна зробити висновок про те, що проблеми підвищення якості освіти фахівців-управлінців у сфері національної безпеки досліджувалась у працях вітчизняних науковців, зокрема В.І Абрамова [1], Г.П. Ситника [2], М.М. Шевченка [3; 4]. В роботах вказаних авторів проведено аналіз теоретичних і прикладних аспектів підготовки фахівців-управлінців у сфері національної безпеки України, наведено окремі рекомендації, які при були втілені в системі підготовки магістрів за спеціальністю "Державне управління у сфері національної безпеки".

ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

На сьогодні залишаються недостатньо вивченими актуальні проблеми модернізації парадигми аналітичної компетентності фахівців-управлінців у сфері національної безпеки України з урахуванням сучасних вимог щодо необхідності створення нової системи забезпечення національної безпеки України [5].

МЕТА СТАТТІ

Мета статті полягає в обґрунтуванні теоретичних засад модернізації парадигми аналітичної компетентності фахівців-управлінців у сфері національної безпеки України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ З ОБґРУНТУВАННЯМ ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Зважаючи на необхідність кадрового забезпечення виконання як "Стратегії — 2020" [6], так і завдань забезпечення національної безпеки України в сучасних умовах [5], слід сформулювати для системи підготовки фахівців-управлінців у сфері національної безпеки в Національній академії державного управління при Президентові України завдання адаптації аналітичної компетентності її випускників до провідних трендів глобалізованого світу та глобальних трансформацій простору безпеки.

Для адаптації аналітичної компетентності випускників академії до вимог сучасності слід враховувати досвід кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою Національної академії державного управління при Президентові України щодо проектування освітніх стандартів і ту інформацію в них, яка не застаріла [7], а також функції та завдання системи забезпечення національної безпеки [8], які у свою

чергу визначають структуру та функції органів державної влади, що опікуються питаннями забезпечення національної безпеки, функціональні обов'язки посадових осіб у системі державного управління національною безпекою.

Варто зазначити, що в основі сучасних професійних дій при виконанні аналітиком в системі забезпечення національної безпеки свого функціонального призначення лежать глибокі теоретичні знання і методологічні навички. Як правило, його методологічна робота здійснюється у формі політичного аналізу, що є мистецтвом реконструкції не тільки раціональних мотивів та інтересів людей, але і їхніх ірраціональних дій, що не піддаються класифікації. З цієї причини системний аналіз є одним із найбільш складних видів діяльності, тим більше, що його кінцевим результатом має бути прогноз наслідків прийняття конкретного державно-управлінського рішення у сфері національної безпеки.

Основними ознаками аналітика у сфері забезпечення національної безпеки як методолога є: уміння коректно сформулювати проблему державного управління національною безпекою; критичний підхід, схематизація, програмування, конструювання, нормування, онтологічний аналіз при пошуку відповіді на порушене питання, тобто, не стільки засвоєння традиційних знань з державного управління національною безпекою, скільки одержання нового (конкурентоздатного) знання; класифікація знань з державного управління національною безпекою про предмет аналізу при максимально можливому їхньому нормуванні (вимірі); типізація знань з державного управління національною безпекою шляхом створення складних композицій і формування відповідних типів мислення; облік розходжень і чисельності позицій дослідників проблем державного управління національною безпекою стосовно предмету аналізу з об'єднанням їх у єдиний фокус; об'єднання знань з державного управління національною безпекою не за схемами предмета аналізу, а за схемами діяльності людей; поєднання знань про мислення зі знаннями про діяльність; методологічна рефлексія (метаметодологія, самоменеджмент) — самоаналіз власних розумових і практичних дій з одержаними при цьому результатами.

Аналіз наукової та навчальної літератури [1—4; 7—10] дозволяє констатувати, що для вдосконалення системи підготовки та перепідготовки аналітиків для державного управління у сфері національної безпеки необхідні наступні перетворення, які дозволяють змінити стан справ на краще:

1) створити систему відбору і кар'єрного зростання аналітиків як найважливішої частини інтелектуального капіталу державного управління у сфері національної безпеки, його національного надбання. Визначити систему стимулів для оволодіння аналітичною діяльністю;

2) налагодити підготовку фахівців в галузях стратегічного аналізу та прогнозування, котрі володіють сучасними методами аналізу державної політики національної безпеки і стратегічного планування, що використовують комп'ютерні технології і відрізняються творчістю, дослідницькою культурою і розвинутою професійною етикою;

3) активізувати підготовку навчально-методичної літератури по проблематиці аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки. Тут слід враховувати позитивний досвід кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою НАДУ щодо підготовки відповідної навчально-методичної літератури. Так, науково-педагогічними працівниками кафедри було підготовлено та видано друком низку навчальних посібників та підручників, а саме: "Геополітичний аналіз та прогнозування" [9], "Глобальна та національна безпека" [10] та ін.

4) розпочати розробку інформаційно-комп'ютерного забезпечення аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки. Створити портфелі типових інформаційно-аналітичних технологій для різних рівнів і підсистем державного управління у сфері національної безпеки;

5) завершити формування мережі експертних рад, центрів управлінського консультування, "фабрик мізків", національних аналітичних корпорацій, які працюють в проблемному полі національної безпеки. Сьогодні в Україні у цій сфері функціонують такі урядові інституції як Національний інститут стратегічних досліджень, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України, Інститут світової економіки і міжнародних відносин НАН України. У цій царині також працює низка неурядових організацій: Академія національної безпеки, Асоціація розвитку та безпеки, Група Стратегічних та Безпекових Студій, Центр воєнної політики та політики безпеки, Рада з зовнішньої та безпекової політики. За оцінками вітчизняних експертів рівень взаємодії між урядовими та неурядовими аналітичними центрами є досить низьким [8, с. 231];

6) широко використовувати зарубіжний досвід організації інформаційно-аналітичного забезпечення державної політики національної безпеки, налагоджувати співпрацю з світовими аналітичними центрами.

Таким чином, перед вітчизняною управлінською та науковою елітами постало завдання формування нової парадигми аналітичної діяльності, яка б забезпечила подолання надмірної інертності системи забезпечення національної безпеки України та неспроможність швидкої адаптації її до змін в умовах глобальних трансформацій простору безпеки.

На думку вітчизняного дослідника М. Шевченка, системна парадигма, системна ментальність, здатність до систематизації, володіння системним аналізом усе частіше стають необхідними професійними якостями аналітиків-прогнозистів у сфері національної безпеки. Виходячи із зазначеного можна констатувати необхідність створення науково обґрунтованої методологічної системи навчання геологістиці [4]. Варто зазначити, що з усіх сучасних наук лише геологістика є міждисциплінарною наукою, яка інтегрує та синтезує всі накопичені знання про функціонування гетерогенних складних систем, вбирає в себе елементи теорії глобалістики, теорії національної безпеки, теорії державного управління, геополітики, геоekonomіки, воєнної стратегії, міжнарод-

ної інформації, філософії безпеки, екології. Під геологістикою зазвичай розуміють філософію адаптивного виживання складних систем, галузь міждисциплінарного гуманітарного знання про функціонування, взаємопов'язаність, взаємозбереженість окремих елементів, які взаємодіють між собою і визначають цілісність, єдність гетерогенних складних систем. Предмет геологістики формується у вигляді окремих піддисциплін, які спроектовані на певну сферу людської діяльності. Будучи інтегративною наукою про глобальний світ, вона відкриває реальну можливість створення нової, ненасильницької, енергозберігаючої ідеології і надає нові можливості реагування на можливі виклики та загрози національній безпеці. На нашу думку, уведення геологістики в навчальні плани підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня магістра за спеціальністю "Публічне управління та адміністрування", відіграє виключну роль у вирішенні проблем, пов'язаних із глобалізацією та регіоналізацією сучасного світу, зміною парадигм цивілізації, національної безпеки, міжнародних відносин та війни, а також з іншими викликами ХХІ століття.

Що стосується конкретних механізмів і можливостей геологістики в системі професійної підготовки фахівців-управлінців у сфері національної безпеки, то можна виокремити ряд аспектів:

по-перше, геологістика дає можливість цілісного пізнання глобалізованого світу, осмислити масштаби змін парадигм цивілізації, міжнародних відносин, безпеки та війни, а також взаємодію геоekonomічного, геополітичного та воєнно-стратегічного просторів;

по-друге, шляхом політичної соціалізації надається можливість засвоїти "правила гри" прийняті в глобалізованому світі, основні політичні норми й цінності;

по-третє, мобілізувати ресурси вищої освіти для вирішення поточних завдань у конкретно-історичний період розвитку суспільства і держави;

по-четверте, сформувані професійні компетенції, що є запорукою реалізації інформаційно-аналітичної функції державного управління у сфері національної безпеки, а саме: бути здатним формувати інформаційні бази для прийняття оперативних, тактичних та стратегічних державно-управлінських рішень; бути здатним здійснювати верифікацію та структурування інформації щодо змісту, структури, спрямованості, пріоритетності, тенденцій розвитку та впливу викликів і загроз національним інтересам, а також проблем державного управління національною безпекою, яка отримується з різних джерел; бути здатним проводити комплексний аналіз загроз національним інтересам, проблем державного управління національною безпекою при плануванні та здійсненні інноваційних проектів; бути здатним проводити комплексний аналіз стану і перспектив розвитку зовнішньополітичних, зовнішньоеkonomічних, військово-політичних зв'язків та їх вплив на міжнародну і національну безпеку; бути здатним проводити комплексний аналіз стану та перспектив розвитку системи державного управління національною безпекою в контексті глобальних трансформацій простору безпеки; здійснювати критичну оцінку інформації щодо процесу та наслідків

реалізації державної політики національної безпеки і конструктивно, на основі застосування методів аналізу та синтезу, готувати пропозиції щодо прийняття керівництвом держави необхідних управлінських рішень; вміти використовувати паспорти загроз національній безпеці для вирішення професійних завдань у сфері державного управління національною безпекою; вміти використовувати інформаційні технології для вирішення різноманітних дослідницьких та адміністративних задач;

по-п'яте, сформувати професійні компетенції що є запорукою реалізації експертно-аналітичної функції державного управління у сфері національної безпеки, а саме: бути здатним творчо використовувати основні наукові положення глобалістики, науки державного управління, загальної теорії безпеки, теорії національної безпеки, а також наукові методи гуманітарних, соціальних та економічних наук при виконанні експертно-аналітичних робіт, обумовлених цілями та завданнями забезпечення міжнародної та національної безпеки; володіти сучасними методами експертних досліджень у професійній діяльності; бути здатним здійснювати соціальну експертизу нормативних правових актів з метою виявлення потенційних загроз міжнародній безпеці та національним інтересам; бути здатним здійснювати експертну оцінку чинників ризику, здатних створювати соціально-економічну, зовнішньополітичну, воєнно-політичну та внутрішньополітичну ситуації критичного характеру;

по-шосте, сформувати професійні компетенції що є запорукою реалізації проектної функції державного управління у сфері національної безпеки, а саме: вміти систематизувати та узагальнювати інформацію про хід реалізації політики національної безпеки, готувати пропозиції щодо удосконалення організаційно-правових засад державних механізмів реалізації вказаної політики; висувати інноваційні ідеї з питань удосконалення державного управління національною безпекою і нестандартні підходи до реалізації вказаних ідей; бути здатним до кооперації зусиль управлінців, експертів та аналітиків при розробці та реалізації міждисциплінарних проектів, спрямованих на підвищення ефективності та результативності діяльності органів публічної влади та інститутів громадянського суспільства щодо забезпечення національної безпеки, а також до творчої роботи в суміжних галузях, стан справ у яких здійснює безпосередній вплив на реалізацію національних інтересів;

по-сьоме, сформувати професійні компетенції що є запорукою реалізації науково-дослідної функції державного управління у сфері національної безпеки, а саме: володіти методами і спеціальними засобами для аналітичної роботи і наукових досліджень проблем реалізації державної політики національної безпеки; володіти методикою аналізу світової політики та державної політики національної безпеки, підходами глобалістики, науки державного управління та загальної теорії національної безпеки для обґрунтування (уточнення) функцій та основних завдань щодо діяльності держави в системі забезпечення національної безпеки.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Враховуючи вищенаведені викладки підсумуємо:

1. Глобальні трансформації простору безпеки висувають нові методологічні вимоги до свідомості фахівців-управлінців у сфері забезпечення національної безпеки, а саме: уміння коректно сформулювати проблему державного управління національною безпекою; критичний підхід, схематизація, програмування, конструювання, нормування, онтологічний аналіз при пошуку відповіді на порушене питання; типізація знань з державного управління національною безпекою шляхом створення складних композицій і формування відповідних типів мислення; облік розходжень і чисельності позицій дослідників проблем державного управління національною безпекою стосовно предмету аналізу з об'єднанням їх у єдиний фокус; об'єднання знань з державного управління національною безпекою не за схемами предмета аналізу, а за схемами діяльності людей; поєднання знань про мислення зі знаннями про діяльність; методологічна рефлексія — самоаналіз власних розумових і практичних дій з одержаними при цьому результатами.

2. Для вдосконалення системи підготовки та перепідготовки аналітиків для державного управління у сфері національної безпеки необхідний комплекс заходів спрямованих на модернізацію парадигми аналітичної компетентності фахівців-управлінців у сфері національної безпеки України: 1) створити систему відбору і кар'єрного зростання аналітиків; 2) налагодити підготовку фахівців в галузях стратегічного аналізу та прогнозування в інтересах забезпечення національної безпеки; 3) активізувати підготовку навчально-методичної літератури по проблематиці аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки; 4) розпочати розробку інформаційно-комп'ютерного забезпечення аналітичної діяльності у сфері забезпечення національної безпеки; 5) завершити формування мережі експертних рад, центрів управлінського консультування, "фабрик мізків", національних аналітичних корпорацій, які працюють в проблемному полі національної безпеки; 6) широко використовувати зарубіжний досвід організації інформаційно-аналітичного забезпечення державної політики національної безпеки, налагоджувати співпрацю з світовими аналітичними центрами 7) в навчальні плани підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня магістра за спеціальністю "Публічне управління та адміністрування", увести навчальну дисципліну "Геологістика", що на нашу думку, відіграє виключну роль у вирішенні проблем, пов'язаних із глобалізацією та регіоналізацією сучасного світу, зміною парадигм цивілізації, національної безпеки, міжнародних відносин та війни, а також з іншими викликами XXI століття.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці навчально-методичного забезпечення формування аналітичної компетентності фахівців-управлінців у сфері національної безпеки.

Література:

1. Абрамов В.І. Мережева архітектура публічно-го управління: проблеми концептуалізації і практики забезпечення національної безпеки / В.І. Абрамов / / Державна служба та публічна політика: проблеми і перспективи розвитку: матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнарод. участю (Київ, 27 трав. 2016 р.) / За заг. ред. А.П. Савкова, М.М. Білинської, С.В. Загороднюва. — Київ: НАДУ, 2016. — С. 241—243.

2. Ситник Г.П. Науковий супровід забезпечення національної безпеки / Г.П. Ситник [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Академії національної безпеки. — Режим доступу: <http://nationalecurity.org.ua/2012/10/16/2466/>

3. Шевченко М.М. Інформаційно-аналітична діяльність у системі державного управління України: проблеми та перспективи / М.М. Шевченко // Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства. — Том XXIII. К.: Українське агентство інформації та друку "Рада", 2009. — С. 75—82.

4. Шевченко М.М. Інформаційно-аналітичне забезпечення стратегічного планування у сфері національної безпеки / М.М. Шевченко // Інновації в державному управлінні: системна інтеграція освіти, науки, практики: матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 27 трав. 2011 р.: у 2 т. / За заг. ред. Ю.В. Ковбасюка, В.П. Трощинського, С.В. Загороднюка. — К.: НАДУ, 2011. — Т. 1. — С. 588—590.

5. Указ Президента України "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України" від 26.05.2015 № 287/2015 [Електронний ресурс] / Офіційне інтернет-представництво Президента України. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/2872015-19070>

6. Указ Президента України "Про Стратегію сталого розвитку "Україна — 2020" від 12.01.2015 № 5/2015 [Електронний ресурс] / Офіційне інтернет-представництво Президента України. — Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/52015-18245>

7. Концептуальні основи запровадження спеціальності 8.150103 "Державне управління у сфері національної безпеки" для професійної діяльності у сфері публічного управління: навч.-метод. посіб. / Авт. кол.: Г.П. Ситник, В.І. Абрамов, Д.Я. Кучма, А.В. Дацюк. — К.: НАДУ, 2010. — 40 с.

8. Шляхи удосконалення системи державного управління забезпеченням національної безпеки України [текст]: монографія / Г.П. Ситник, В.І. Абрамов, О.Г. Бортнікова та ін.; за ред. Г.П. Ситника, В.І. Абрамова. — К.: МАЙСТЕР КНИГ, 2012. — 536 с.

9. Ситник Г.П. Геополітичний аналіз та прогнозування: навч. посіб. / Авт. кол.: Г.П. Ситник, В.Ф. Смоляннюк, М.М. Шевченко; за заг. ред. Г.П. Ситника. — К.: НАДУ, 2014. — Ч. 1. — 180 с.

10. Глобальна та національна безпека: підручник / Авт. кол.: В.І. Абрамов, Г.П. Ситник, В.Ф. Смоляннюк; за заг. ред. Г.П. Ситника. — К.: НАДУ, 2016. — 784 с.

References:

1. Abramov, V.I. (2016), "The network architecture of public administration: problem conceptualization and practice of ensuring national security", *Derzhavna sluzhba ta publiczna polityka: problemy i perspektyvy rozvytku* [Public Service and Public Policy: Problems and Prospects of Development], *Materialy schorichnoi vseukrains'koi naukovo-praktychnoi konferentsii za mizhnarodnoiu uchastiu* [Materials of the annual All-Ukrainian scientific-practical conference with international participation], Kyiv, Ukraine, 27 May 2016, pp. 241—243.

2. Sytnyk, H.P. (2012), "Scientific support of ensuring national security", available at: <http://nationalecurity.org.ua/2012/10/16/2466/> (Accessed 20 Aug 2016).

3. Shevchenko, M.M. (2009), "Information-analytical activity in the system of governance Ukraine: Problems and Prospects", *Zbirnyk naukovykh prats' Naukovodoslidnogo instytutu ukrainoznavstva*, vol. 23, pp. 75—82.

4. Shevchenko, M.M. (2011), "Information and analytical support for strategic planning of national security", *Innovatsii v derzhavnomu upravlinni: systemna intehratsiia osvity, nauky, praktyky* [Innovation in public management: system integration of education, science and practice], *Materialy naukovo-praktychnoi konferentsii za mizhnarodnoiu uchastiu* [Materials of scientific and practical conference with international participation], Kyiv, Ukraine, 27 May 2011, pp. 588—590.

5. President of Ukraine (2015), Decree "On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine on May 6, 2015 "On Strategy of National Security of Ukraine", available at: <http://www.president.gov.ua/documents/2872015-19070> (Accessed 20 Aug 2016).

6. President of Ukraine (2015), Decree "On the Strategy for Sustainable Development "Ukraine — 2020", available at: <http://www.president.gov.ua/documents/52015-18245> (Accessed 20 Aug 2016).

7. Sytnyk, H.P. Abramov, V.I. Kuchma, D.Ya. and Datsiuk, A.V. (2010), *Kontseptual'ni osnovy zaprovadzhennia spetsial'nosti 8.150103 "Derzhavne upravlinnia u sferi natsional'noi bezpeky" dlia profesijnoi diial'nosti u sferi publichnoho upravlinnia* [Conceptual basis of introduction of specialty 8.150103 "State administration in the sphere of national security" for professional work in sphere public administration], NADU, Kyiv, Ukraine.

8. Sytnyk, H.P. Abramov, V.I. and Bortnikova, O.H. (2012), *Shliakhy udoskonalennia systemy derzhavnoho upravlinnia zabezpechenniam natsional'noi bezpeky Ukrainy* [Ways of improving the system of public administration to national security Ukraine], MAJSTER KNYH, Kyiv, Ukraine.

9. Sytnyk, H.P. (2014), *Heopolitychnyj analiz ta prohnozuvannia* [Geopolitical analysis and prediction], NADU, Kyiv, Ukraine.

10. Abramov, V.I. Sytnyk, H.P. and Smolianiuk, V.F. (2016), *Hlobal'na ta natsional'na bezpeka* [Global and National Security], NADU, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 21.09.2016 р.